

אָבֵל דִּימָא מַעֲלָא – אָף אַם ידוע שׁבא עליה הארוס, אָף עַל גַּב
 דִּימָא מַעֲלָא – אָף עַל פִּי שׁמֵרנִים עליה שׁוֹינְתָה גַם עִם אַחֲרִים,
 בְּתִירָה דִּיבִיה שְׁדִינָן לִיה – מֵיִיחִסִּים אַת הוּלֵד לֵארוס, מִפְּנֵי שִׁידוּע
 שֶׁהָארוס בֵּא עֲלֶיהָ, וְאִין ידוע שֶׁאַחֵר בֵּא עֲלֶיהָ.
 רבא מוֹכִיחַ כְּדִבְרֵיו מִהֲמַשְׁנֶה: אִמֵּר רַבָּא, מִנָּא אֲמִינָא לֵה, דְּקִתְנִי
 בְּמַשְׁתַּנְגָּה, כֹּהֵן שָׂבֵא עַל בֵּת יִשְׂרָאֵל בְּזוּגָה לֹא תֹאכֵל בְּתִרומָה, אֲךָ
 אִם יִלְדָה, תֹּאכֵל בְּתִרומָה. וְיֵשׁ לְבָרֵר, הִיכִי דְמִי, אִילָּיָא דְדִימָא
 מַעֲלָא – אִם הִכְהֵן בֵּא עֲלֶיהָ, וְלֹא דִימָא מַעֲלָא – וְלֹא מֵרַנְנִים עֲלֶיהָ
 שׁוֹינְתָה עִם אַחֲרִים, צִירָבָא לְמִיכָּל דְּתִיבֹול – וְכִי יֵשׁ צוֹרֵךְ
 לְהַשְׁמִיעֵנו שְׂאֻכְבֵּל בְּתִרומָה, הִרִי וְדֹאֵי הֵבֵן הוּא מִזְכָּה, וְהוּא
 מֵאכִיל אֶת אִמּוֹ, אֵלָּא לֹא – וְדֹאֵי עוֹסֶקֶת הַמַּשְׁנָה בִּאֻפֵּן דְּדִימָא
 נִמִּי מַעֲלָא, וְאָף עַל פִּי כֹן תוֹלִים אֶת הוּלֵד בִּכְהֵן, כִּיֹּן שִׁידוּע
 שְׁהוּא בֵּא עֲלֶיהָ.

מִסִּיִּים רַבָּא אֶת רֵאִייתוֹ לִגְבִי אַרוסָה שְׁעִיבְרָה: וְכָהֵן, בְּמַשְׁתַּנְגָּה,
 דְּלֵהָא – שְׁלֹכְהֵן עֲצֻמוֹ יֵשׁ אִיפְסָרָא, שְׁהָרִי אֵינָה אֲשַׁתּוֹ, וְלֵהָא – וְאָף
 לֵאדָם אַחֵר יֵשׁ אִיפְסָרָא, וּמִכָּל מְקוֹם בְּתִירָה דִּיבִיה שְׁדִינָן לִיה –
 תוֹלִים שְׁהוּלֵד בֵּא מִזְכָּהֵן, כִּיֹּן שִׁידוּע שָׂבֵא עֲלֶיהָ, כָּל שֶׁכֵּן הָבָא,
 בִּארוס, דְּלֵהָא – שְׁלֹאדָם אַחֵר, חוּץ מִהָאָרוס, יֵשׁ אִיפְסָרָא, וְלֵהָא –
 וְלֵארוס דְּתִיבָרָא – הִיא מוֹתֵרֶת מִן הַתּוֹרָה, לֹא כָּל שֶׁכֵּן שִׁישׁ לַתּוֹלֵת
 שְׁהוּלֵד בֵּא מִהָאָרוס שְׁבוּדֵאֵי בֵּא עֲלֶיהָ, וְאָף שְׁמֵרנִים עֲלֶיהָ
 מֵאַחֲרִים.

אֲבִי חוֹלֵק עַל רַבָּא בְּבִיאוֹר שִׁיטַּת רַבִּי: אִמֵּר לִיה אֲבִי לְרַבָּא, יֵשׁ
 לְדַחוֹת אֶת הָרֵאִיָּה, לְעוֹלָם אִימָא לָךְ דְּכָל הִיכָא דִּימָא מַעֲלָא, אָף
 עַל גַּב דִּימָא מַעֲלָא, אִמֵּר רַבִּי שְׁהוּלֵד מְמוֹר, כִּיֹּן שְׁתוֹלִים שְׁהוּלֵד
 בֵּא מִשָּׂאֵר בְּנֵי אָדָם שׁוֹינְתָה עִמָּהֶם, וּמִתְנִיתִין – וְאִילוּ הַמְּבוּאָר
 בְּמַשְׁתַּנְגָּה, שְׁתוֹלִים אֶת הוּלֵד בִּכְהֵן וְלֹא בִּאחֲרִים, הֵינִינּוּ בְּאֻפֵּן דְּלֵהָא
 דִּימָא כָּלָל – שְׁלֹא רֵינְגוֹ עֲלֶיהָ כָּלָל, לֹא מִזְכָּהֵן וְלֹא מֵאַחֲרִים,
 וְהַמַּשְׁנָה מַחֲדֶשֶׁת שְׁתוֹלִים אֶת הַעֵיבוֹר בְּאוֹתָהּ בִּיאָה יִחִידָה שָׂבֵא
 עֲלֶיהָ הִכְהֵן, וְכִיֹּן שְׁהוּלֵד הוּא בְּנוֹ שֶׁל הִכְהֵן, הִרִי הִיא אוֹכֵלֶת
 בְּתִרומָה.

שְׁנִינּוּ בְּמַשְׁנֶה: 'הַעֲבֹד פּוֹסֵל מִשּׁוּם בִּיאָה כו' וְאִינוּ פוֹסֵל מִשּׁוּם זֶרַע.
 כִּיצַד, בֵּת יִשְׂרָאֵל לִכְהֵן, בֵּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל, וְיִלְדָה הֵימֵנוּ בֵּן, וְהֵלֶךְ
 הֵבֵן וְנִכְשַׁב עַל הַשְּׁפָחָה וְיִלְדָה הֵימֵנוּ בֵּן, הִרִי זֶה עֶבֶד, הִיתָה אִם
 אֲבִיו בֵּת יִשְׂרָאֵל לִכְהֵן, לֹא תֹאכֵל בְּתִרומָה. בֵּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל,
 תֹּאכֵל בְּתִרומָה. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: מֵאִי מַעֲלָא – מִדּוּעַ אוֹתוֹ זֶרַע
 אִינוּ פוֹסֵל בֵּת כֹּהֵן מִתְּרומָה, וְאִינוּ מֵאכִיל בֵּת יִשְׂרָאֵל. מִשִּׁיבָה
 הַגְּמָרָא: אִמֵּר קְרָא לִגְבִי עֶבֶד עֲבָרִי שְׁמֵסֵר לוֹ רַבּוֹ שְׁפָחָה כְּנַעֲנִית,
 וְיֵצֵא הָעֶבֶד לְחִירוֹת (שְׁמוֹת כ"ד) 'הָאִשָּׁה וְיִלְדֶיהָ תְּהִיָּה וְגו' לֹאדְנִיָּה
 וְהוּא יֵצֵא בְּגוֹף, וְלִימִידָה כֵּאֵן הַתּוֹרָה שְׁהִילְדִים מִתִּיחִסִּים לְשִׁפְחָה
 הַכְּנַעֲנִית, וְלֹכֵן אָף כֵּאֵן כִּיֹּן שִׁבְנָה שֶׁל אוֹתָהּ אִשָּׁה הוּלִיד מִשְׁפָּחָה
 כְּנַעֲנִית, אִין הֵבֵן מִתִּיחֵס אֲלִיוֹ אֵלָּא לֵאמֹר הַשְּׁפָחָה, וְאִינוּ נִחְשָׁב
 'זֶרַע' הַפּוֹסֵל אוֹ מֵאכִיל בְּתִרומָה.

שְׁנִינּוּ בְּמַשְׁנֶה: מְמוֹר פּוֹסֵל וּמֵאכִיל. הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִיתָא
 שְׁדוֹרֶשֶׁת דִּין זֶה מִהַפְּסוּק: תְּנִי רַבֵּנָן, נֹאמֵר בְּתוֹרָה לִגְבִי בֵּת כֹּהֵן
 שְׁנִישָׂאָה לְיִשְׂרָאֵל (וִיקְרָא כ"ב יג) 'וְבֵת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אֶלְמֶנָה
 וְגִרְוֶשָׁה וְזֶרַע אִין לָהּ וְשִׁפְחָה אֶל בֵּית אֲבִיהָ כְּנַעֲנִיָּה מִלְחָם אֲבִיהָ
 תֹּאכֵל', וּמְבוּאָר בַּפְּסוּק שׁוֹרֵעַ שִׁישׁ לֹאשָׁה מִיִּשְׂרָאֵל, פּוֹסֵל אוֹתָהּ
 מִלְחוּזֵר לְבֵית אֲבִיהָ לֹאכּוֹל בְּתִרומָה. מְבַרֵּרֶת הַבְּרִיתָא: אִין לִי
 אֵלָּא וְזֶרַע, וְזֶרַע מִנֵּן שְׁהוּא פוֹסֵל, בִּאֻפֵּן שִׁכְבֵּר מֵת זֶרַעָה,
 תְּלִמּוֹד לִזְמִר, 'וְזֶרַע אִין לָהּ' מִכָּל מְקוֹם. מִמִּשְׁכִּיבָה הַבְּרִיתָא וְדוֹרֶשֶׁת:
 אִין לִי אֵלָּא וְזֶרַע בְּשֵׁר, שְׁהוּא פוֹסֵל אוֹתָהּ מֵלֹאכּוֹל בְּתִרומָה, וְזֶרַע
 פּוֹסֵל, כְּגוֹן מְמוֹר, מִנֵּן שֶׁאָף הוּא פוֹסֵל, תְּלִמּוֹד לִזְמִר, 'וְזֶרַע אִין לָהּ',
 עִיין עֲלֶיהָ, וְכָל זֶרַע שֶׁתִּמְצָא לָהּ יִפְסוֹל אוֹתָהּ מֵאכִילֶת תְּרומָה.

מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אִין נִיתֵן לְלִמּוֹד מִתִּיבֵת 'אִין' שְׁגֵם זֶרַע פּוֹסֵל פּוֹסֵל,
 וְהָא אִיפְקִיתָּה – וְהִרִי כִּבֵּר הוֹצֵאת דִּרְשָׁה זֶה לְלִמּוֹד שְׁוֹרֵעַ וְזֶרַעָה
 פּוֹסֵל, כְּמִבּוּאָר בְּתַחֲלִיל הַבְּרִיתָא. מִתְּרַצֵּת הַגְּמָרָא: דִּין זֶה, שְׁוֹרֵעַ
 וְזֶרַעָה פּוֹסֵל, לֹא אִיִּצְטָרִיךְ קְרָא – אִינוּ מִצְרִיךְ פְּסוּק כְּדִי לְלַמֵּד זֹאת,
 שְׁהִי מִקּוֹבֵל בִּידְנֵי שְׁפִי כְּנִים הִרִי הֵן כְּנִים, וְכִי אִיִּצְטָרִיךְ קְרָא
 שֶׁל 'אִין לָהּ' לְלַמֵּד שְׁוֹרֵעַ פּוֹסֵל פּוֹסֵל.
 שְׁנִינּוּ בְּמַשְׁנֶה: הִלְכָה הֵבֵת וְנִישָׂאת לְעֶבֶד אוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים וְיִלְדָה

הֵימֵנוּ בֵּן, הִרִי זֶה מְמוֹר וכו'. אִמֵּר לִיה רִישׁ לְקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן, כְּמִאֵן
 – כְּדַעַת מִי שְׁנִינָה מַשְׁתַּנְגָּה, הַסּוֹבֵרֶת שְׁעֶבֶד אוֹ גִּי שְׂבָאוֹ עַל בֵּת
 יִשְׂרָאֵל, הוּלֵד מְמוֹר, לִכְאוּרָה הֵינִינּוּ קְרִבִּי עֲקִיבָא, דְּאִמֵּר שִׁישׁ מְמוֹר
 מְחִיבִי לְאוּיָן, וְנִחְלָקוּ עֲלֵיו חֲכָמִים בְּמַשְׁנָה לְעִיל (מט.), וְאִמְרוּ
 שֶׁמְמוֹר הוּא רַק מְחִיבִי כְּרִיתוֹת אוֹ מְחִיבִי מִיתוֹת בֵּית דִּין. אִמֵּר לוֹ
 רַבִּי יוֹחָנָן: אֲפִילוּ תִּימָא – יִכּוֹל אַתָּה לִזְמֹר גַּם שֶׁמַּשְׁתַּנְגָּה סוֹבֵרֶת
 כְּרִבֵּנָן, שְׁאִין מְמוֹר מְחִיבִי לְאוּיָן, שְׁהֵם לֹא אִמְרוּ זֹאת אֵלָּא בְּחִיבִי
 לְאוּיָן תּוֹפְסִים בְּהֵם קִידוּשִׁין, אֲבָל בְּעוֹבֵד בּוֹכְבִים וְעֹבֵד מוֹדוֹ רַבֵּן
 לְרַבִּי עֲקִיבָא שְׁהוּלֵד מִזְמָה מְמוֹר, שְׁכִיֹן שְׁלֹא תּוֹפְסִים בְּהֵם
 קִידוּשִׁין, דִּינָם כְּחִיבִי כְּרִיתוֹת שְׁהוּלֵד מִזְמָה מְמוֹר. וְרֵאִיָּה לְדַבֵּר:
 דְּכִי אֲתָם רַבִּי דִּימִי מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל, אִמֵּר בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק בְּרִי אֲבִדְרָמִי,
 מִשּׁוּם רַבֵּינוּ – רַבִּי, עוֹבֵד בּוֹכְבִים וְעֹבֵד הָבָא עַל בֵּת יִשְׂרָאֵל הוּלֵד
 מְמוֹר, וְאָף שְׂרָבִי עֲצֻמוֹ סוֹבֵר שְׁאִין מְמוֹר מְחִיבִי לְאוּיָן, כְּמִבּוּאָר
 לְעִיל (נב:), וּמִכָּל מְקוֹם לִגְבִי עוֹבֵד כּוֹכְבִים וְעֶבֶד הוּא מוֹדָה לְרַבִּי
 עֲקִיבָא שְׁהוּלֵד מְמוֹר.

שְׁנִינּוּ בְּמַשְׁנֶה: בְּתֵן גְּדוֹל פְּעֻמִּים שְׁפּוֹסֵל וכו'. הַגְּמָרָא מְבִיאָה
 בְּרִיתָא בְּעֵינֵן זֶה: תְּנִי רַבֵּנָן, פְּעֻמִּים שְׁהָאשָׁה אוֹמֵרֶת, הִרִינִי כְּפִרְתָּה
 בֵּן בְּתִי בּוּזָא – יִסּוּרִים הִבֵּאִים עֲלֵי הִיוֹ כְּפִרָה עַל עוֹנוֹתָיו שֶׁל בֵּן
 בְּתִי הַמְמוֹר, אָף שְׁהוּא קֶטֶן וְלֹא חֲשׁוֹב, כִּכּוּזָא, שְׁהוּא כְּלִי קֶטֶן,
 מִפְּנֵי שְׁטָמְכִילְנִי בְּתִרומָה, שְׁהוּא הוֹרֵעַ שְׁנִשָּׂאֵר מִבְּעֵלָה הִכְהֵן
 לְאַחֵר מִיתָתוֹ וְלְאַחֵר מִיתָת בְּנִיו, וְאִינוּ כְּפִרְתָּה בֵּן בְּתִי כְּדָא – הַחֲשׁוֹב
 כְּדֹר, שְׁהוּא כְּלִי גְדוֹל, וְהֵינִינּוּ שְׁהוּא כֹהֵן גְּדוֹל, מִפְּנֵי שְׁהוּא שְׁטָמְכִילְנִי
 מִן הַתְּרִימָה, שְׁכִיֹן שְׁהוּא הוֹרֵעַ שְׁנִשָּׂאֵר לָהּ מִבְּעֵלָה הַיִּשְׂרָאֵל הִרִי
 הוּא פּוֹסֵלָה מֵלֹאכּוֹל בְּתִרומָה בֵּית אֲבִיהָ.

הדרן עלך אלמנה

פרק שמיני - הערל

משנה

בַּהֲמִשְׁךְ לִפְרָק הַקּוֹדֵם, מוֹסִיפָה מַשְׁתַּנְגָּה לְדוֹן בַּעֲנִין הַמוֹתֵרִים
 וְהָאִסּוּרִים בְּאִכִּילַת תְּרומָה: הָעֵרֵל – כֹּהֵן שְׁלֹא נִימּוֹל מִחֻמַּת שְׁמִתּוֹ
 אוֹחִיו מִחֻמַּת מִילָה, וְכָל הַפְּעֻמִּים – כְּהֵנִים שְׁנִשְׁמָאוּ, לֹא יֵאכְלוּ
 בְּתִרומָה. אֲבָל נְשִׁיָּה וְעֹבְדֵיהֶן שֶׁל הָעֵרֵל וְהַטָּמֵא יֵאכְלוּ בְּתִרומָה.
 וְהַטָּמֵא, לִפִּי שְׁכָהֵן אָף שְׁהוּא עֵרֵל אוֹ טָמֵא, אִינוּ יוֹצֵא מִשּׁוּם כֶּךָ
 מִכָּלל כְּהוֹנָה, אֵלָּא שְׁהוּא צָרִיךְ תְּקֵנָה, לְמוֹל אֶת עֲצֻמוֹ אוֹ
 לְהִטְהָר.
 פְּצוּעַ דְּכָא וְכִרּוֹת שְׁפָכָה שְׁהֵם כְּהֵנִים, הֵן וְעֹבְדֵיהֶן יֵאכְלוּ בְּתִרומָה,
 וְאִילוּ נְשִׁיָּה לֹא יֵאכְלוּ בְּתִרומָה, לִפִּי שְׁפָצוּעַ דְּכָא וְכִרּוֹת שְׁפָכָה
 אִסּוּרִים לְשֹׂאת בֵּת יִשְׂרָאֵל, וּבְבִיאָתָם הִיא נַעֲשִׂית חֻלְלָה וְנִפְסַלֶּת
 מִלֹּאכּוֹל בְּתִרומָה. וְאִם הִיתָה נִשְׁוָאָה לָךְ קוֹדֵם שֶׁנַּעֲשָׂה פְצוּעַ דְּכָא
 אוֹ כִרּוֹת שְׁפָכָה, וְלֹא בֵּא עֲלֶיהָ מִשְׁנַעֲשֶׂה פְצוּעַ דְּכָא
 וְכִרּוֹת שְׁפָכָה, הִרִי אֵלּוּ – נְשִׁיָּהֵן יֵאכְלוּ בְּתִרומָה.
 הַמַּשְׁנָה מִפְּרִשְׁתָּה מִזֶּה הֵם פְצוּעַ דְּכָא וְכִרּוֹת שְׁפָכָה: וְאִי זֶהוּ פְצוּעַ
 דְּכָא, כָּל שֶׁנַּפְצָעוּ הַפְּעֻמִּים שְׁלֵו, וְאִפִּילוּ אֶחָת מֵהֶן, וְשׁוּב אִינוּ יִכּוֹל
 לְהוֹלִיד. וְכִרּוֹת שְׁפָכָה, כָּל שֶׁנִּכְרַת הַנִּיד מִהַעֲטָרָה וְלִמְעֵלָה לְצַד
 הַגּוֹף, שֶׁמִּחֻמַּת כֵּן אִינוּ יוֹרֵד קִילּוּחַ זֶרַע אֵלָּא שׁוֹפֵךְ וְשׁוֹתֵת וְאִינוּ
 מוֹלִיד. וְאִם נִכְרַת מִהַעֲטָרָה וְלִמְטָה, וְנִשְׁתַּיֵּר מִשְׁנַעֲשֶׂה אִפִּילוּ כְּחוֹט
 הַשְּׁעָרָה סָבִיב לְגִיד, בְּשֵׁר לְכוּבָה בְּקַהֵל, לִפִּי שֶׁהַעֲטָרָה אֵינָה אֵלָּא
 בְּשֵׁר, וְהַגִּיד שְׁעִלֵּי הַקִּפְדָּה תוֹרָה, דְּהֵינִינּוּ מִהַעֲטָרָה וְלִמְעֵלָה לְצַד
 הַגּוֹף, נִשְׂאֵר שְׁלֵם.

גמרא

הַגְּמָרָא מְבִאֵרֶת מִנֵּן שְׁעֵרֵל אִסּוּר בְּאִכִּילַת תְּרומָה: תְּנִיָא, אִמֵּר רַבִּי
 (אֶלְעִיזָר) [אֶלְעִיזָר], מִנֵּן לְעֵרֵל כֹּהֵן שְׁאִין אוֹכֵל בְּתִרומָה, נִאָּמֵר 'תּוֹשֵׁב
 וְשִׁכִּיר' בְּעֵינֵן אִכִּילַת קֶרֶבן פְּסָה, וְנִאָּמֵר 'תּוֹשֵׁב וְשִׁכִּיר' בְּעֵינֵן
 אִכִּילַת תְּרִימָה, וְלִמִּידִים בְּגִזְרָה שׁוֹהַ תְּרומָה מִפְּסָה, מַה 'תּוֹשֵׁב
 וְשִׁכִּיר' הָאִמּוֹר כְּפָסָה עֵרֵל אִסּוּר בּוֹ, שְׁנֹאמֵר (שְׁמוֹת י"ב מו) 'וְכָל
 עֵרֵל לֹא יֵאכֵל בּוֹ', אָף 'תּוֹשֵׁב וְשִׁכִּיר' הָאִמּוֹר בְּתִרומָה עֵרֵל אִסּוּר בּוֹ.
 הַמִּשְׁךְ בַּעֲמוּד עוֹ

1 רבי עקיבא אומר, אינו צריך את לימוד הגזירה שוה מפסח, חרי הוא
2 אומר בפרשת הטמאים האסורים באכילת תרומה (ויקרא כב ד)
3 'איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד
4 אשר יטהר', כפל הכתוב תיבת 'איש', לרבות את הערל שאף הוא
5 אינו אוכל בתרומה.
6 הגמרא דנה בגזירה שוה 'תושב ושכיר' שדרש רבי אליעזר: אמר
7 מר, רבי (אלעזר) [אליעזר] אומר, נאמר 'תושב ושכיר' בפסח ונאמר
8 'תושב ושכיר' בתרומה, מה תושב ושכיר האמור בפסח ערל אסור
9 בו, אף תושב ושכיר האמור בתרומה ערל אסור בו.
10 מבארת הגמרא: 'תושב ושכיר' הכתוב בפסח או בתרומה, הוא
11 מופנה, כלומר מיותר ונכתב רק לצורך הגזירה שוה. דאי לאו
12 מופנה, והדרשה נלמדת רק משום שאותם התיבות 'תושב ושכיר'
13 נכתבו גם בפסח וגם בתרומה, והלא איכא למיפדה, מה לפסח
14 שהוא חמור שכן חייבין עליו משום פגול ונותר וטמא – אם אכלו
15 בטומאת הגוף, כרת במזיד וחטאת בשוגג, ולכן דין הוא שיהא
16 ערל אסור בו. אבל תרומה שאין בה את החומרות הללו, מגין
17 שיהא ערל אסור בה. מסיימת הגמרא: לאי אפנויי מופנה – אכן
18 'תושב ושכיר' מיותר ונכתב רק לצורך הדרשה, ולכן אין לפרוך
19 אותה.
20 מבררת הגמרא: הי מופנה – איזה 'תושב ושכיר' מיותר, האם
21 הכתוב בענין תרומה או הכתוב בענין פסח. אי בתרומה, והלא
22 מצריך צריכי ללמדנו שהם אסורים באכילת תרומה, דתניא, 'תושב'

23 זה קנוי קנין עולם – עבד עברי שנרצע שאינו יוצא לחירות עד
24 היובל. ומלמדנו הכתוב שאין גופו קנוי לאדונו הכהן ואינו קנין
25 כספו כמו עבד כנעני, ולכן הוא אסור באכילת תרומה. 'שכיר' זה
26 קנוי קנין שנים – עבד עברי שיוצא לחירות אחר שש שנים.
27 שואלת הברייתא: ויאמר תושב שאינו אוכל בתרומה ואל יאמר
28 שכיר, ואני אומר – אלמד שכיר בקל וחומר, אם הנרצע שהוא קנוי
29 קנין עולם אינו אוכל בתרומה, עבד עברי הקנוי קנין לשש שנים
30 בלבד, לא כל שכן שאינו אוכל בתרומה. משיבה הברייתא: אילו
31 כן – אילו לא נכתב אלא תושב, הייתי אומר ש'תושב' זה עבד הקנוי
32 קנין לשש שנים, ומשום כך אינו אוכל בתרומה, אבל נרצע הקנוי
33 קנין עולם אוכל בתרומה. בא שכיר ולימד על 'תושב' – לכן כתבה
34 התורה שכיר שמשמעו עבד הקנוי קנין שנים, ומעתה על כרחך
35 ש'תושב' פירושו נרצע, והחידוש הוא שאף על פי שקנוי קנין עולם
36 אין גופו קנוי לאדון ואין הוא אוכל בתרומה. נמצא אם כן ש'תושב
37 ושכיר' שנכתב בתרומה אינו מיותר.
38 אומרת הגמרא: אלא 'תושב ושכיר' דפסח מופנה, שכן לכאורה
39 קשה, האי 'תושב ושכיר' דכתב רחמנא בפסח שאינם אוכלים בו,
40 מאי ניהו – באיזה תושב ושכיר מדובר, אי נימא שהכוונה לתושב
41 ושכיר ממש – עבד עברי הקנוי קנין שנים ונרצע, קשה, וכי משום
42 דהיה ליה – שנעשה תושב ושכיר, איפטר ליה – נפטר מפסח, והא
43 קיימא לן לגבי תרומה, דלא אכיל,

באה לפסול את הערל בתרומה ולא את האונן.
הגמרא מביאה תירוץ נוסף מדוע נכון לפסול בתרומה את הערל
ולא את האונן: **רַבָּא אָמַר, בְּלֹא הֶהָדָף נִפְיִשְׁן נָמִי לֹא מִצִּית אֶמְרַת –**
גם אם מניין החומרות של האונן היה שווה למניין החומרות של
הערל, אינך יכול לומר שהגזירה שווה באה לפסול את האונן
בתרומה ולא את הערל, שאם כן יש לתמוה, שִׁבְקִין עֲרֵלוֹת דְּבָתִּיב
בְּגוֹפִיָּה דְּפָסָה – וכי נניח פסול ערלות שכתוב בפרשת פסח, ולא
נדרשנו לתרומה בגזירה שווה, וְיִלְפִינָּה – ומאי דרך נלמד פסול אֲנִינִית
בתרומה מִפָּסָה, בעוד שאנינות דְּפָסָה גוֹפִיָּה אינה כתובה בפרשה,
אלא מִפְּעֻשָׁר שְׁנֵי נִפְיִינָּה. אלא ודאי מסתבר לדרוש הגזירה שווה
לענין ערלות שכתובה בגוף הפרשה ולא לענין אנינות שאינה
כתובה.
הגמרא מוסיפה להקשות מדוע אין למדים מהגזירה שווה [של רבי
אליעזר] הלכה נוספת מפסח לתרומה. מקשה הגמרא: **אִי –** אם כך
שקיימת גזירה שווה, נאמר מה פָּסָה מִלֵּת זָכְרִי וְעֵבְדִּי שֶׁלֹּא נִימּוּלוּ
מִפְּעֻשָׁתָא אֶת הָאֵב או האדון מאכילתו, אִף תְּרוּמָה, תהא מִלֵּת זָכְרִי
וְעֵבְדִּי מִפְּעֻשָׁתָא אוֹתוֹ מאכילתו.
מתרצת הגמרא: **אֶמְרַן קָרָא בְּעֵינֵי מִלֵּת זָכְרִי וְעֵבְדִּי הַמַּעֲכָבֵת**
בְּפֶסַח (שְׁמוֹת יב מד), 'מִלֵּתָהּ אֶת' או יֹאכֵל בּו', מתיבת 'בו' יש
לדייק שִׁמִּילַת זָכְרִי וְעֵבְדִּי מִפְּעֻשָׁתָא בּו' מִלֵּתָהּ בְּפֶסַח, וְאֵין מִלֵּת
זָכְרִי וְעֵבְדִּי מִפְּעֻשָׁתָא בּו' מִלֵּתָהּ בְּתֵרוּמָה.
מקשה הגמרא: **אִי הָכִי, אִמָּא שְׁכֻמוּ בִּן הָרִי נֹאמַר (שם יב מח) 'זָכֵל**
עָרֵל לֹא יֹאכֵל בּו' ומשמע שדוקא 'בו' – [בקרבת פסח] ערל אינו
אוֹכֵל, אֲבָל אוֹכֵל הוּא בְּתֵרוּמָה. מתרצת הגמרא: **הָא קָתִיב 'תוֹשֵׁב**
וְשָׂכִיר' בְּפֶסַח ובתרומה ולמדים תרומה בגזירה שווה מפסח שערל
אינו אוכל בה.
מקשה הגמרא: וְהָא רָאִיתָ לְפֶסֶל כְּהֵן עָרֵל בְּתֵרוּמָה מְגִזְרָה שׁוּה,
ולתתירו בה כשבניו או עבדיו ערלים מתיבת 'בו', שְׁמָא תֹאמַר
להיפך, שמהגזירה שווה נלמד שכהן שזכריו או עבדיו ערלים, הוא
מעוכב מלאכול בתרומה, ואילו כשהכהן עצמו ערל, מותר
בתרומה מתיבת 'בו'. מתרצת הגמרא: **מִתְּרֻמָּה, עֲרֵלוֹת דְּגוֹפִיָּה –**
שלו עצמו הוּא לִיה לְרַבּוּי – יש לרבות מהגזירה שווה שפסולתו
מתרומה, שִׁכֵּן הוּא מְחֻסֵּר מִפְּעֻשָׁה בְּגוֹפִי – דהיינו המילה, וְעֵנֹשׁ
כֶּרֶת אִם לֹא מִלֵּת אֵת עצמו, ואילו מִלֵּת זָכְרִי וְעֵבְדִּי הַמַּעֲשָׂה אינו
בגופו, וכן אינו ענוש כרת אם לא מל אותם.
מקשה הגמרא: **אֲדִדְּבָה, מִלֵּת זָכְרִי וְעֵבְדִּי הוּא לִיה לְרַבּוּי**
שמעכבת אותו מלאכול בתרומה, שִׁכֵּן מִלֵּת זָכְרִי וְעֵבְדִּי יִשְׁנָה
בְּכָל שָׁעָה שְׁנוּלָה לוֹ בֵּן או שקונה עבד, ואילו ערל כיון שתיקן
עצמו פעם אחת שוב אינו חוזר להיות ערל. מתרצת הגמרא: **הֵנָּה**
נִפְיִשְׁן – מספר החומרות שבערל מרובה ממספר החומרות שיש
בערלות זכריו ועבדיו.
הגמרא מביאה תירוץ נוסף: **וְאִי בְּעִית אִמָּא, בְּלֹא [הֵנָּה] נִפְיִשְׁן נָמִי**
לֹא מִצִּית אֶמְרַת – גם אם מספר החומרות היה שווה בערלות בניו
ועבדיו ובערלות עצמו, אין לומר שערלות עצמו לא תעכבו
מאכילת תרומה וערלות בניו ועבדיו תעכבו, שהרי **מִי אִיכָּא מִיָּד**
– וכי יתכן הדבר דְּעֵרֵלוֹת דְּגוֹפִיָּה לֹא מִפְּעֻשָׁתָא בִּיה, וְעֵרֵלוֹת דְּאֶתְרִינִי,
כלומר זכריו ועבדיו מִפְּעֻשָׁתָא בִּיה, הרי זה לא מסתבר כלל, ועל
כרחי שכוונת התורה שערלות עצמו תעכבו מלאכול בתרומה
וערלות בניו ועבדיו לא תעכבו.
מקשה הגמרא: הִשְׁתָּא דְּאֶמְרַת שְׁתִּיבַת 'בו' לְרִדְּשָׁה הוּא דְּאֶתְרִינִי,
ללמד שאנינות וערלות בניו ועבדיו אינן פוסלות בתרומה, אם כן
הפסוק (שם יב מג) **'כֹּל בֶּן נָכָר לֹא יֹאכֵל בּו'** המלמד שישראל
שהמיר דתו ונתנכרו מעשיו לאביו שבשמים לא יאכל בפסח, לָמָּה
לִי – מה באה תיבת 'בו' ללמד. מתרצת הגמרא: גם בענין זה יש
לדרוש שדוקא 'בו' בפסח,

אֶלְמָא לֹא קָנִי לִיה רַבִּיה – מוכח שאין לאדון קנין בגופו של העבד
העברי, ואינו כעבד כנעני להאכילו בתרומה, הָכָא נָמִי לענין קרבן
פסח **לֹא קָנִי לִיה רַבִּיה**, אלא ישראל גמור הוא, ואין סיבה לפוטרו
מקרבן פסח. ועל כרחיך שלא כתבה התורה 'תושב ושכיר' בפסח
אֶלָּא לְאֶפְסוּי – כדי שהגזירה שווה תהא מופנה ושוב לא ניתן יהיה
לפרוך אותה.
מקשה הגמרא: וְאֶמְרַת – [ועדיין] הגזירה שווה מוֹפְנָה מִצֵּד אֶתְרִינִי הוּא,
שהרי 'תושב ושכיר' שנכתב בענין תרומה אינו מיותר כפי
שהתבאר לעיל (ע"א) וְשִׁמְעִין לִיה לְרַבִּי (אליעזר) דְּאֶמְרַת,
גזירה שווה מוֹפְנָה רק מִצֵּד אֶתְרִינִי, לְמַדִּין, וְאִם ניתן להשיב עליה
פירכא, מִשִּׁיבִין ואין למדים. והרי על גזירה שווה זו יש להשיב
כדלעיל 'מה לפסח שכן חייבים עליו משום פיגול ונותר וטמא',
ואם כן מניין לרבי אליעזר שערל אסור בתרומה.
מתרצת הגמרא: כִּיֵּן דְּלִגְפִיָּה לֹא צְרִיךְ – מאחר שתיבות 'תושב'
ו'שכיר' שנכתבו בענין פסח לא ניתן להעמידן כפשטן והן
מיותרות, שְׁדִי – [ורוקן] חד מהתיבות אֶלְמָא – על תרומה הנלמדת,
וְשִׁדִי חד מהתיבות אֶלְמָא – על פסח המלמד, ונחשב כביכול שגם
בפסח וגם בתרומה יש תיבה מיותרת, וְהוּא לִיה גִּזְרָה שְׁוָה מוֹפְנָה
מִשִּׁיבִין צְרִיךְ, שלכל הדעות למדים ממנה ואין משיבים אף אם יש
פירכא.
הגמרא דנה מדוע אין למדים מגזירה שווה זו [של רבי אליעזר]
הלכה נוספת מפסח לתרומה. מקשה הגמרא: **אִי –** אם כך שקיימת
גזירה שווה, נאמר מה פָּסָה, אוֹנֵן – מי שמת אחד מקרוביו ועדיין
לא נקברו אֶסּוּר בּו', אִף תְּרוּמָה יהא אוֹנֵן אֶסּוּר בָּהּ, והרי הלכה היא
שאונן מותר בתרומה.
מתרצת הגמרא: **אֶמְרַן רַבִּי יוֹסִי בְּרַחֲמִינָא, אֶמְרַן קָרָא בְּפֶרֶשֶׁת תְּרוּמָה**
(ויקרא כב יג), 'זָכֵל זָר לֹא יֹאכֵל בּו', ופסוק זה מיותר שהרי
כבר נאמר (שם כב י) **'זָכֵל זָר לֹא יֹאכֵל קֹדֶשׁ'**, אלא בא ללמד
שדוקא זֵרִית אֶמְרַתִּי דָּךְ שפוסלת בתרומה, וְלֹא אֲנִינִית.
מקשה הגמרא: **אִמָּא –** שְׁמָא תִּדְרוּשׁ 'זָכֵל זָר', זֵרִית אֶמְרַתִּי לָךְ
שפוסלת בתרומה וְלֹא עֲרֵלוֹת, וערל יהיה מותר באכילת תרומה,
ומנין לתנא במשנה שערל אסור בתרומה. מתרצת הגמרא: **הָא**
קָתִיב 'תוֹשֵׁב וְשָׂכִיר' בְּפֶסַח ובתרומה, ולמדים גזירה שווה מפסח
שנאמר בו בפרוש שערל אסור בו.
מקשה הגמרא: וְהָא רָאִיתָ לְפֶסֶל עָרֵל בְּתֵרוּמָה מְגִזְרָה שׁוּה,
ולתכשיר אונן מהפסוק 'זָכֵל זָר', שְׁמָא תֹאמַר להיפך, שהפסוק
'זָכֵל זָר' בא לתכשיר ערל באכילת תרומה, והגזירה שווה באה
לפסול אונן. מתרצת הגמרא: מִתְּרֻמָּה, מִתְּרֻמָּה שְׁפִסּוּל עֲרֵלוֹת הוּא לִיה
לְרַבּוּי מהגזירה שווה, שִׁכֵּן עֲרֵלוֹת חֲמוּרָה מִאֲנִינִית בכמה דברים,
וסמינם (מִפְּעֻשָׁתָא בְּרִיתִינִי בְּרַבִּי הֵעֵבֵד) עָרֵל הוּא מְחֻסֵּר מִפְּעֻשָׁה
– מעשה המילה, וְעֵנֹשׁ הַמִּלָּה נֶעֱשָׂה בְּגוֹפּוֹ. וְעֵנֹשׁ כֶּרֶת אִם לֹא
מל את עצמו. וְיִשְׁנָה לְפָנֵי הַדְּבָר – מצות מילה ניתנה לפני מותן
תורה, וְיִמִּילַת זָכְרִי וְעֵבְדִּי מִפְּעֻשָׁתָא – אם יש לאדם בן או עבד כנעני
שצריך למולם, אינו רשאי לאכול בפסח עד שימול אותם, נמצא
שלא רק ערלות גופו מעכבתו מאכילת פסח, אלא גם ערלות בניו
ועבדיו. כל אלו החומרות אינן קיימות באנינות, ולכן מסתבר
לפסול ערל בתרומה מגזירה שווה, ולתכשיר אונן מ'זָכֵל זָר'.
מקשה הגמרא: אֲדִדְּבָה יש לומר להיפך, שפסול אֲנִינִית הוּא לִיה
לְרַבּוּי מהגזירה שווה לאסור בתרומה, לפי שיש בה חומרות שאין
בערלות, שִׁכֵּן שְׁנָה לִאֲנִינִית בְּכָל שָׁעָה, והיינו שבכל פעם שמת לו
מת, חוזר להיות אונן, ואילו ערלות גופו, כיון שמל עצמו אינו חוזר
להיות ערל. ואנינות נִהְיָה בֵּין בְּאֲנָשִׁים ובין בְּנָשִׁים, ואילו ערלות
אינה אלא באנשים. ואונן אֵין בְּרִדִּי לְתַקֵּן אֶת עֲצָמוֹ, ואילו ערל
בידו למול את עצמו.
מתרצת הגמרא: הֵנָּה נִפְיִשְׁן – מנין החומרות שיש בערל מרובה
ממנין החומרות שיש באונן, ולכן מסתבר לומר שהגזירה שווה